

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Determination of nursing students' tendency to violence

Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin belirlenmesi

İpek Köse Tosunöz¹, Gürsel Öztunç², Zehra Eskimezi¹, Pınar Yeşil Demirci¹

¹Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Adana, Turkey

²Girne Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, KKTC

Cukurova Medical Journal 2019;44(2):471-478

Abstract

Purpose: The study aims at analysing nursing students' tendency to violence.

Materials and Methods: The population of the descriptive and cross-sectional study consisted of 1329 nursing students who continue their education at Cukurova University Faculty of Health Sciences Nursing Department. Without applying any further criteria, the whole population was included in the study. The sample consisted of 789 students (59.3%). "Personal Information Form" and "Violence Tendency Scale (VTS)" were used as data collection tools.

Results: Mean age of the students was 20.58 ± 1.88 and 68.9% of them were female. VTS average score for the participants was 38.79 ± 9.32 and according to the scale 71.1% have "Low" level of tendency to violence. Statistically significant correlations were found between students' average scores for VTS and their year at the university, their gender, smoking and alcohol consumption, history of inflicting violence on themselves or others and being subject to violence.

Conclusion: The study indicated that nursing students' tendency to violence is low and the students who have experiences of inflicting violence on themselves or others or have been exposed to violence before have higher tendency to violence when compared with the students who do not have such experiences.

Keywords: Nursing students, violence, violence tendency.

Öz

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılan araştırmanın evrenini, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde eğitim gören 1329 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, evrenin tümü örnekleme alınmış olup araştırma çalışmaya katılmayı kabul eden 789 hemşirelik öğrencisi (katılım oranı %59.3) ile tamamlanmıştır. Araştırmanın verileri öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin ve şiddet deneyimlerine ilişkin özelliklerinin sorgulandığı "Kişisel Bilgi Formu" ve şiddet eğilimlerini değerlendiren "Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)" kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları 20.58 ± 1.88 'dir ve %68.9'u kadındır. Öğrencilerin ŞEÖ puan ortalamaları 38.79 ± 9.32 olup, ŞEÖ'ye göre %71.1'i "Az" şiddet eğilimi göstermektedir. Öğrencilerin ŞEÖ puan ortalamaları ile sınıfları, cinsiyetleri, sigara ve alkol kullanımları, daha önce kendine ve bir başkasına şiddet uygulama ve şiddete uğrama durumları ile ŞEÖ arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Araştırma sonucunda hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin düşük olduğu; daha önce kendine, başkalarına şiddet uygulama ve şiddete uğrama gibi deneyimleri olan öğrencilerin şiddet eğilimlerinin, şiddet deneyimi olmayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik öğrencileri, şiddet, şiddet eğilimi.

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Dr. İpek Köse Tosunöz, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Adana, Turkey E-mail: kosepek@hotmail.com

Geliş tarihi/Received: 12.09.2018 Kabul tarihi/Accepted: 19.12.2018 Çevrimiçi yayın/Published online: 24.02.2019

GİRİŞ

Latince “Violentia” (sert ya da acımasız kişilik, güç) kelimesinden gelen şiddet¹, Dünya Sağlık Örgütü(DSÖ) tarafından, “Fiziksel güç ya da kuvvetin, amaçlı bir şekilde kendine, başkasına, bir gruba ya da topluluğa karşı fiziksel zarara ya da fiziksel zararlar sonucunda ihtimalini artırmasına, psikolojik zarara, ölüme, gelişim sorunlarına ya da yoksunluğa neden olacak şekilde tehdit edici biçimde ya da gerçekten kullanılmasıdır” şeklinde tanımlanmaktadır².Günümüzde artarak varlığını sürdüren şiddet olgusu, milyonlarca kişiyi fiziksel ve ruhsal yönden olumsuz etkileyen toplumsal sorunlardan biridir^{3,4}. Şiddetin Önlenmesine Dair Küresel Durum Raporu’nda (2014), dünyada her yıl yaklaşık 1.3 milyon insanın (küresel ölüm oranının %2.5’i) şiddet sonucunda hayatını kaybettiği ve şiddetin 15-44 yaş arası bireylerin ölüm nedenlerinin dördüncü sırasında yer aldığı belirtilmektedir. Ülkemizde ise 2012 verilerine göre şiddete bağlı ölüm oranının 100.000 de 2.7 olduğu belirtilmiştir^{5,6}.

Şiddetin oluşumunda çeşitli faktörler etkili olabilmektedir. Literatürde şiddete yönelik tutum ve davranışların gelişiminde çok yönlü ve karmaşık belirleyicilerin olduğu ve çeşitli bireysel (düşük/yüksek özgüven, yetersiz baş etme yeteneği), ailesel (ekonomik stres, kötü davranış modelleri) ve sosyal (toplumun değer yargıları, düşük eğitim düzeyi, saldırganlığı veya ego merkezliği gösteren medya) özelliklerin etkili olduğu belirtilmektedir⁷⁻¹⁰.

Şiddet, önlenbilir ve olumsuz etkileri hafifletilebilir bir olgu olmakla birlikte, oluşumunda birçok faktörün etkili olması nedeniyle biyo-psiko-sosyal bütünlük içinde ele alınması gereken bir sorundur^{4,7,11}. Hemşirelik, biyo-psiko-sosyal bir varlık olan insanı ve insana ait sorunları bütüncül bir şekilde ele alan mesleklerden biridir. Bu nedenle hemşirelere şiddet olgusunun önlenmesinde, var olan şiddetin belirlenmesinde ve sonuçlarının neden olduğu sağlık sorunlarının giderilmesinde önemli görevler düşmektedir^{12,13}.Özgür ve ark.’nın hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddet konusundaki görüşleri ile ilgili yaptıkları çalışmada; hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğu şiddetin önlenmesinde hemşirenin önemli rolü olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir¹⁴.Hemşirelik öğrencileri ile yapılan diğer çalışmalarda; öğrencilerin şiddete tanık oldukları, aile içi şiddet, flört şiddeti gibi çeşitli şiddet türlerine maruz kaldıkları, herhangi bir sebepten dolayı başka birine şiddet uyguladıkları, şiddeti problem

çözümünde bir araç olarak algıladıkları ve şiddet ile şiddetin oluşumuna ilişkin geleneksel eğilimlerinin olduğu belirtilmektedir^{1,14-18}.Literatürde hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerini inceleyen sınırlı sayıdaki çalışmada, öğrencilerin şiddet eğilimlerinin düşük olduğu belirtilmektedir^{12,13,19}.Dolayısı ile sağlık ekibi içinde anahtar role sahip hemşirelerin ve hemşire olmaya aday öğrencilerin öncelikle kendi şiddet eğilimlerinin farkında olmaları ve bununla başa çıkabilmeleri toplumsal şiddetin önlenmesinde önemlidir. Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın evrenini, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü’nde 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılı bahar döneminde eğitim gören 1329 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş, evrenin tümü örnekleme alınmış ve çalışmaya katılmayı kabul eden 789 hemşirelik öğrencisi (katılım oranı %59.3) ile tamamlanmıştır.

Araştırmanın yapılabilmesi için ilgili kurumdan gerekli izinler ve Ç.Ü. Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan etik kurul onayı (2017/61 sayı no/29 karar no) alınmıştır. Katılımcı öğrencilere, araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler ile araştırma tamamlanmıştır.

Veri toplama araçları

Çalışmanın verileri öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini ve şiddet deneyimlerine ilişkin özelliklerini sorgulayan “Kişisel Bilgi Formu” ve şiddet eğilimlerini değerlendiren “Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)” kullanılarak toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından literatür bilgileri doğrultusunda hazırlanmış olup, öğrenciler ile ailelerinin çeşitli sosyodemografik özelliklerinin (sınıf, yaş, cinsiyet, gelir durumu, sigara ve alkol kullanımı, ailenin yerleşim yeri, halen kalınan yer, anne ve babanın birlikteliği, çalışma durumları ve eğitim düzeyleri, kardeş sayısı) ve şiddet deneyimlerinin (kendine ve bir başkasına şiddet uygulama, şiddete uğrama)sorgulandığı 15 soru içermektedir^{12,13,19}.Şiddet’in tanımı onu tanımlayan kişiler ve bu kişilerin amaçları doğrultusunda

farklılıklar göstermektedir³. Dolayısı ile öğrencilere kendisine ve başkasına şiddet uygulama, şiddete uğrama durumlarına yönelik yöneltilen soruların öncesinde Dünya Sağlık Örgütü'nün şiddet tanımı yapılarak kavram açıklanmıştır².

Şiddet Eğilim Ölçeği (ŞEÖ)

Göka ve arkadaşları tarafından 1995 yılında Milli Eğitim Bakanlığı adına yürütülen bir çalışma için geliştirilmiştir. Ölçeğin T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet" konulu araştırmasında (1998) temel yapısı değiştirilmeksizin yeniden desenlenerek kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Ölçek 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçek puanlaması, dördümlü Likert tipi (1) "hiç uygun değil" den, (4) "çok uygun"a değişen puanlama uygulanarak yapılmaktadır. Tüm maddeler tek yönlü olduğu için ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten elde edilecek en yüksek puan 80, en düşük puan 1'dir. Yüksek puan, öğrencilerin saldırganlık ve şiddet eğilimlerinin fazla olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin ölçekten aldıkları puanlara göre, 1-20 arası puan "çok az", 21-40 arası puan "az", 41-60 arası puan "fazla" ve 61-80 arası puan "çok fazla" şiddet eğilimi olarak değerlendirilmektedir²⁰.

İstatistiksel analiz

İstatistiksel analizler için SPSS (IBM SPSS Statistics 20) adlı paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler olarak ortalama, standart sapma, sayı ve yüzde değerleri verilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk analizi ile yapılmış ve normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. Bağımsız iki gruplarda "Student t testi", bağımsız ikiden fazla gruplarda "Oneway Anova testi" kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerin Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ) puanları araştırmanın bağımlı değişkenini oluştururken; ŞEÖ puanlarını etkileyebilecek öğrenci ile ailelerinin çeşitli sosyodemografik özellikler ve şiddet deneyimlerine ilişkin özellikler araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin %32.8'i 1.sınıf, %20.7'si 2. sınıf, %24.1'i 3.sınıf ve %22.4'ü 4.sınıf öğrencisi olup, yaş ortalamaları 20.58 ± 1.88 ve %68.9'u kadındır (Tablo 1).

Öğrencilerden %80.5'inin kendisine ve %63.1'inin bir başkasına şiddet içeren davranışlarda bulunmadığı, %67.9'unun ise daha önce şiddete maruz kalmadığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Araştırmada yer alan öğrencilerin ŞEÖ puan ortalamaları ile gelir durumları, halen kaldıkları yer, kardeş sayıları, anne ve babalarının birlikteliği, çalışma durumları ve eğitim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmazken ($p > 0.05$); öğrencilerin sınıfları, cinsiyetleri, sigara ve alkol kullanımları, daha önce kendine ve bir başkasına şiddet uygulama ve şiddete uğrama durumları ile ŞEÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$) (Tablo 1) (Tablo 2).

2.Sınıf öğrencilerinin 1. sınıf öğrencilerine göre; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre; sigara ve alkol kullanan öğrencilerin kullanmayanlara göre (Tablo 1); daha önce kendine ve bir başkasına şiddet uygulayan öğrencilerin uygulamayanlara göre ve daha önce şiddete uğrayanların uğramayanlara göre (Tablo 2) ŞEÖ puan ortalamalarının daha yüksek ve şiddet eğilimlerinin daha fazla olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin ŞEÖ puan ortalamaları 38.79 ± 9.32 olup, öğrencilerin çoğunluğunun (%71.1'nin) az şiddet eğilimi gösterdiği saptanmıştır (Tablo 3).

TARTIŞMA

Araştırmamızda hemşirelik öğrencilerinin büyük çoğunluğunun, kendisine (%80.5) ve bir başkasına (%63.1) şiddet uygulamadığı belirlenmiştir. Ancak başkasına şiddet uygulayan (%36.9) ve kendine şiddet uygulayan (%19.5) öğrenci sayılarının da dikkat edilmesi gereken bir düzeyde olduğu söylenebilir. Her türlü şiddet ile mücadelede uluslararası ve ulusal düzeyde "şiddete sıfır tolerans" ilkesine sıklıkla yer verildiği, ulusal düzeyde birçok temel kanunun şiddete sıfır tolerans tanıyan bir yapıya dönüştürüldüğü de görülmektedir²¹. Araştırma sonuçlarımıza paralel olarak, Yüksel ve ark.'nın hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada da; öğrencilerin çoğunluğunun şiddet içeren davranışlarda bulunmadığı (%81.5) belirlenmiştir¹². Kanbay ve ark.'nın hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik aile içi şiddet ile ilgili görüş ve tutumları ile ilgili çalışmasında ise, hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğunun (%57.6) bir başkasına şiddet uyguladığı tespit edilmiştir¹⁶.

Tablo 1. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile şiddet eğilimi ölçeği (şeö) puanlarının karşılaştırılması

Değişkenler	Sayı (n)	Yüzde (%)	ŞEÖ (Ort.±SS)	İstatistiksel Analiz
Sınıf				
1.sınıf ¹	259	32.8	35.73±8.08	F=3.157 p=0.024* (1-2)* *
2.sınıf ²	163	20.7	38.43±9.25	
3.sınıf ³	190	24.1	36.98±9.25	
4. sınıf ⁴	177	22.4	36.85±8.97	
Cinsiyet				
Erkek	544	68.9	41.09± 9.80	t=-9.553 p=0.000*
Kadın	245	31.1	34.92± 7.66	
Gelir durumu				
Gelir<Gider	268	34.0	37.62± 8.96	F=2.757 p=0.064
Gelir=Gider	439	55.6	36.18± 8.76	
Gelir>Gider	82	10.4	37.82± 8.83	
Sigara kullanımı				
Evet	100	12.7	42.62±10.95	t=7.208 p=0.000*
Hayır	689	87.3	36.00±8.18	
Alkol kullanımı				
Evet	80	10.1	41.53±11.94	t=5.071 p=0.000*
Hayır	709	89.9	36.31±8.28	
Ailenin yerleşim yeri				
İl merkezi	410	52.0	36.93±9.03	F= 0.079 p=0.924
İlçe	279	35.4	36.80±8.50	
Köy	100	12.7	36.55±9.18	
Halen kalınan yer				
Yurt	261	33.1	36.17±8.03	F=1.317 p=0.269
Aile ile evde	403	55.1	37.31±9.30	
Evde (tek, arkadaş, akraba)	125	15.8	36.71±9.00	
Anne ve baba birlikteliği				
Evet	729	92.4	36.74±8.68	t=-1.118 p=0.264
Hayır	60	7.6	38.07±10.80	
Annenin çalışma durumu				
Evet	120	15.2	37.11±9.72	t=0.363 p=0.717
Hayır	669	84.8	36.79±8.69	
Babanın çalışma durumu				
Evet	609	77.2	36.60±8.68	t=-1.401 p=0.162
Hayır	180	22.8	37.65±9.39	
Anne eğitim düzeyi				
Okuryazar değil	126	16.0	37.94±8.75	F=1.830 p=0.121
İlkokul	386	48.9	36.15±8.48	
Ortaokul	117	14.8	36.56±8.90	
Lise	132	16.7	38.14±9.31	
Üniversite ve ↑	28	3.5	36.43±11.18	
Baba eğitim düzeyi				
Okuryazar değil	21	2.7	38.90±10.43	F=1.036 p=0.388
İlkokul	314	39.8	36.55±8.50	
Ortaokul	174	22.1	36.14±8.54	
Lise	192	24.3	37.64±9.07	
Üniversite ve ↑	88	11.2	36.99±9.76	
Kardeş sayısı				
Tek	30	3.8	36.93±9.91	F=0.042 p=0.959
2-3	453	57.4	36.76±8.61	
4 ve üzeri	306	38.8	36.94±9.13	

ŞEÖ: Şiddet Eğilimi Ölçeği; Ort.: Ortalama; SS: Standart sapma; * p<0.05; ** 1:1.sınıf, 2:2.sınıf

Tablo 2. Öğrencilerin şiddet deneyimlerine ilişkin özellikleri ile Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ) puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=789).

Değişkenler	Sayı (n)	Yüzde (%)	ŞEÖ (Ort.±SS)	İstatistiksel Analiz
Kendine şiddet uygulama	154	19.5	42.00±11.02	t=8.411* p=0.000
Başkasına şiddet uygulama	291	36.9	40.63±9.44	t=9.710* p=0.000
Şiddete uğrama	253	32.1	39.67±9.40	t=6.326* p=0.000

ŞEÖ: Şiddet Eğilimi Ölçeği; Ort.: Ortalama; SS: Standart sapma; * p<0.05.

Tablo 3. Öğrencilerin Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ)'ne göre şiddet eğilimlerinin dağılımı

Şiddet Eğilimi Ölçeği	Sayı (n)	Yüzde (%)
Çok az	5	0.6
Az	561	71.1
Fazla	206	26.1
Çok fazla	17	2.2
Toplam	789	100.0

Az veya çok şiddet uygulama veya şiddete maruz kalmanın şiddet varlığı gerçeğini değiştirmediği, bu nedenle şiddetin hiçbir düzeyde kabul edilmemesi gereken bir problem olduğu söylenebilir.

Araştırmamızda öğrencilerin şiddete uğrama durumlarına bakıldığında, öğrencilerin çoğunluğunun (%67.9) şiddete maruz kalmadığı saptanmıştır. Şiddete maruz kalan öğrenci sayısı (%32.1), maruz kalmayan öğrenci sayısından (%67.9) az olsa da, göz ardı edilmemesi gereken bir düzeydedir. Literatürde hemşirelik öğrencileri ile yapılan iki farklı çalışmada da; araştırma sonuçlarımızla paralel olarak, öğrencilerin %33.2 ve %37.5'inin şiddete maruz kaldığı ve çoğunluğunun ise şiddete maruz kalmadığı belirlenmiştir^{12,13}. Tunçel ve ark.'nın, Özgür ve ark.'nın, Kanbay ve ark.'nın ve Yıldız ve ark.'nın hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda da; öğrencilerin sırasıyla %60.1, %37.3, %44.1 ve %26.6'sının aile içi şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir¹⁴⁻¹⁷. Literatürde hemşirelik öğrencilerinin flört şiddetine ve klinik uygulamaları sırasında ise kendi meslektaşları tarafından şiddete maruz kaldığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır^{1,6,22}. Yapılan çalışmalarda oranlar farklılık gösterse de şiddete maruz kalanların sayısının hiç de azımsanmayacak düzeyde olduğu görülmektedir. Şiddetin hemşirelik öğrencileri tarafından maruz kalınan ve uygulanan, ancak birey ve toplum üzerindeki olumsuz etkileri düşünüldüğünde önlenmesi gereken bir olgu olduğu söylenebilir.

Araştırmamızda hemşirelik öğrencilerinin çoğunluğunun (%71.1) "az" şiddet eğilimi gösterdiği

belirlenmiştir. Araştırma bulgularımıza paralel olarak, Yüksel ve ark. ile Top ve ark.'nın ŞEÖ kullanarak hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda da; öğrencilerin şiddet eğilimlerinin az olduğu ve az şiddet eğilimi gösteren öğrenci oranlarının da sırasıyla %71 ve %70.5 olduğu saptanmıştır^{12,13}. Özpuat'ın hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada da öğrencilerin %59.5'inin şiddet eğiliminin az ve %36.8'inin ise fazla olduğu saptanmıştır²³. Literatürde erkeklerin kadınlara göre şiddet eğilimlerinin daha fazla olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır^{12,13,24-26}. Araştırmamızda öğrencilerin şiddet eğilimlerinin düşük olmasının nedeni, araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun kadın olması ile ilişkili olabileceği söylenebilir.

Araştırmamızda 2. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf öğrencilerine göre şiddet eğilimlerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Üniversite ilk ve son sınıf hemşirelik öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada, ilk ve son sınıf öğrencileri arasında flört şiddeti uygulama açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir¹. Lise öğrencileri ile yapılan iki farklı çalışmada ise; öğrencilerin sınıfları yükseldikçe şiddet eğilimlerinin arttığı saptanmıştır^{4,27}. Öğrencilerin sınıfı yükseldikçe şiddet eğilimlerinin artması; öğrencilerin geleceğe yönelik kaygılarının artması, beklentilerini bulamama ya da okul arkadaşları arasındaki farklı ideolojik gruplaşmaların artması nedeniyle olabileceği düşünülebilir.

Literatürde özellikle üniversite öğrencilerinin ergenlik, evden ayrılma, yeni çevreye alışma gibi çeşitli

sorunlarla sık karşılaştığı ve bu sorunlarla baş edebilmek, sorunları unutmak ya da rahatlamak amacıyla alkol ve sigara kullanımına yöneldikleri^{28,29} ve gençlerde sigara ve alkol kullanımının şiddet davranışları ile ilişkili olduğu^{30,31} belirtilmektedir. Araştırmamızda da; öğrencilerin de yaş ortalamalarının 20.58 ± 1.88 olduğu, geç ergenlik (18-21 yaş) döneminde oldukları³² ve sigara ile alkol kullananların şiddet eğilimlerinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Top ve ark.'nın hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları diğer bir çalışmada; öğrencilerin alkol kullanım oranı arttıkça şiddet eğilimlerinin arttığı belirlenmiştir¹³. Turhan ve ark.'nın üniversite öğrencileri (Eğitim ve Ziraat Fakültesi, Sağlık Meslek Yüksek Okulu) ile yaptıkları çalışmada; sigara kullanan öğrencilerin, kullanmayanlara göre daha çok şiddete uğradıkları ve şiddet uyguladıkları bulunmuştur³³. Sonuçlara baktığımızda, madde kullanımına bağlı gelişebilen yoksunluk, kaygı, anksiyete veya öz-saygı eksikliğinin, hem şiddete uğramayı hem de şiddet uygulamayı artırdığı düşünülebilir.

Araştırmamızda erkek öğrencilerin şiddet eğilimlerinin, kız öğrencilere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Literatürde erkek öğrencilerin şiddet eğiliminin kız öğrencilerden fazla olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır^{12,13}. Can Gürkan ve ark.'nın Saldırganlık Ölçeği kullanarak hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada; erkek olmanın yüksek saldırganlık eğilimi için risk faktörü olduğu belirtilmiştir¹⁹. Literatürde lise ve hemşirelik dışında farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrencileri ile yapılan farklı çalışmalarda da; cinsiyet ile şiddet eğiliminin ilişkili olduğu ve erkek öğrencilerin şiddet eğilimlerinin daha fazla olduğu belirtilmektedir^{4,27,34}. Literatürde erkeklerin kendilerine yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri, şiddet davranışlarının aile ve toplum tarafından desteklenmesi, şiddete daha fazla maruz kalmaları, şiddeti kadınları denetim altına almak, kadınlara hükmetmek için bir güç göstergesi olarak görmelerinin erkekleri şiddete yönelten nedenler olduğu ve erkek olmanın saldırgan davranışlar sergileme açısından bir risk faktörü olduğu belirtilmektedir²⁴⁻²⁶. Bir başka ifade ile erkeklerin hem açık hem de örtük bir şekilde farklı yollarla kültürel ve politik olarak şiddeti uygulamaya zorlandığı belirtilmektedir²⁵. Hem araştırmamızda hem de literatürde erkeklerin şiddet eğiliminin fazla olmasında, sosyo-kültürel etkenlerin dolayısı ile yetiştirilme tarzının, toplumsal beklentilerin, kültürel değerlerin etkisinin olduğu ve bunların erkeklerin bireysel özelliklerini oluşturarak şiddet eğilimlerini

artırdığı söylenebilir.

Araştırmamızda öğrencilerin sahip olduğu kardeş sayısı ile şiddet eğilimleri arasında ilişki saptanmazken, araştırma bulgularımızın aksine Can Gürkan'ın hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada; öğrencilerin saldırganlık düzeyleri ile kardeş sayısının ilişkili olduğu ve kardeş sayısının iki ve üzerinde olmasının öğrencilerde yüksek saldırganlık açısından bir risk faktörü olduğu ifade edilmiştir¹⁹. Ogelman ve Sankaya'nın³⁵ 5-6 yaş çocuklar ile Erdoğan'un³⁶ farklı ortaöğretim kurumlarındaki öğrenciler ile yaptıkları çalışmalarda da; saldırganlık ile kardeş sayısının ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Araştırmamızda kendine ve bir başkasına şiddet uygulayan ve şiddete uğrayan öğrencilerin şiddet eğilimlerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçlarımıza benzer şekilde, Yüksel ve ark.'nın hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada da; şiddet içerikli davranışta bulunan ve şiddet yaşayan öğrencilerin, şiddet eğilimlerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir¹². Hemşirelik öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada da; aile içi şiddete maruz kalan öğrencilerin, şiddete maruz kalmayanlara göre daha yüksek oranda bir başkasına şiddet uyguladıkları belirlenmiştir¹⁵. Can Gürkan'ın Saldırganlık Ölçeği kullanarak hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada; fiziksel şiddet uygulamanın yüksek saldırganlık eğilimi için risk faktörü olduğu belirtilmiştir¹⁹. Körükcü, Kayır ve Kukulcu'nun çalışmada, kadınlara şiddet uygulayan bir erkeğin çoğunlukla diğer erkeklerden şiddet gördüğü belirlenmiştir²⁵. Farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrenciler ile yapılan benzer bir çalışmada da; aile içinde şiddete maruz kalan ve şiddete tanık olan öğrencilerin şiddet gösterme eğilimlerinin yüksek olduğu belirtilmiştir³⁴. Araştırmamızda da şiddete uğrayan öğrencilerin şiddet eğilimlerinin daha yüksek olmasının; özellikle erken çocukluk döneminde olmak üzere şiddete maruz kalanların şiddeti sorunları gidermede bir çözüm yolu olarak öğrenmiş olmaları, şiddet uygulayanı güçlü olarak görerek kendilerini değersiz, güçsüz ve çaresiz hissetmek yerine şiddeti uygulayan ile özdeşim kurarak güçlü olmak istemeleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir^{12,24}.

Araştırmadan elde edilen bulgular sadece araştırmanın yapıldığı fakültede okuyan hemşirelik öğrencilerine genellenebilir. Araştırmanın sınırlılığı, sadece bir sağlık bilimleri fakültesinin hemşirelik bölümü öğrencileri ile yürütülmesi ve verilerin toplandığı tarihlerde öğrencilerin devamsızlık ile araştırmaya katılmayı istememeleri nedeni ile evrenin

tamamına ulaşılmasındadır.

Sonuç olarak hemşirelik öğrencilerinin büyük çoğunluğunun, kendisine ve başkasına şiddet uygulamadığı, şiddete maruz kalmadığı ve şiddet eğilimlerinin düşük olduğu, ancak şiddete uğrayan ve şiddet uygulayan öğrencilerin de var olduğu belirlenmiştir. Şiddet ile mücadelede “şiddete sıfır tolerans” ilkesi çerçevesinde bakıldığında, şiddete uğrayan ve şiddet uygulayan öğrencilerin varlığının göz ardı edilmemesi gerektiği söylenebilir.

Aynı zamanda öğrencilerin sınıf, cinsiyet, kendine, bir başkasına şiddet uygulama ve şiddete maruz kalma durumlarının şiddet eğilimleri ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal şiddetin tanımlanmasında ve şiddetle mücadelesinde etkin rol alabilmeleri için kendi şiddet eğilimlerinin farkında olmaları ve bununla başa çıkabilmeleri önemlidir. Dolayısı ile öğrencilerin en başta kendileri, sonrasında toplum için neler yapabileceklerini öğrenmeleri gerektiği, bu nedenle şiddet ile ilgili derslerin hemşirelik müfredatında yer alması ve hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin belirlenmesine yönelik daha geniş çaplı çalışmaların yapılması önerilmektedir. Ayrıca toplumu oluşturan en temel kurumun aile olduğu ve bireylerin öncelikle aile içi davranışlardan etkilendiği düşünüldüğünde, en başta ailelerin fiziksel ve psikolojik şiddet konusunda bilgilendirilmeleri, bu yöndeki faaliyetlere halk sağlığı hizmetleri kapsamında yer verilmesi, ilk, orta ve lisans düzeyinde tüm öğrencilere ve özellikle topluma her alanda sağlık bakım hizmetleri sunan hemşirelerin eğitim müfredatlarında da bu konuya yer verilmesi önerilebilir.

Yazar Katkıları: Çalışma konsepti/Tasarımı: İKT, GÖ, ZE, PYD; Veri toplama: İKT, GÖ, ZE, PYD; Veri analizi ve yorumlama: İKT, GÖ, ZE, PYD; Yazı taslağı: İKT, GÖ, ZE, PYD; İçerğın eleştirilme: İKT, GÖ, ZE, PYD; Son onay ve sorumluluk: İKT, GÖ, ZE, PYD; Teknik ve malzeme desteği: -; Süpervizyon: İKT, GÖ, ZE, PYD Fon sağlama (mevcut ise): yok.

Bilgilendirilmiş Onam: Katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

Author Contributions: Concept/Design : İKT, GÖ, ZE, PYD; Data acquisition: İKT, GÖ, ZE, PYD; Data analysis and interpretation: İKT, GÖ, ZE, PYD; Drafting manuscript: İKT, GÖ, ZE, PYD; Critical revision of manuscript: İKT, GÖ, ZE, PYD; Final approval and accountability: İKT, GÖ, ZE, PYD; Technical or material support: -; Supervision: İKT, GÖ, ZE, PYD; Securing funding (if available): n/a.

Informed Consent: Written consent was obtained from the participants.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest.

Financial Disclosure: Authors declared no financial support

KAYNAKLAR

- Aslan D, Vefikuluçay D, Zeyneloğlu S, Erdost T, Temel F. Ankara’da iki hemşirelik yüksek okulunun birinci ve dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerinin flört şiddetine maruz kalma, flört ilişkilerinde şiddet uygulama durumlarının ve bu konudaki görüşlerinin saptanması araştırması teknik rapor, 2008. Ankara, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, 2008.
- WHO. World Report on Violence and Health. Geneva, WHO, 2002.
- Page AZ, İnce M. Aile içi şiddet konusunda bir derleme. Türk Psikoloji Yazıları. 2008;11:81-94.
- Özgür G, Yörükoğlu G, Baysan Arabacı L. Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi. 2011;2:53-60.
- WHO. Global Status Report on Violence Prevention 2014. Geneva, WHO, 2014.
- Sinan Ö, Tosun B, Ünal N. Hemşirelik öğrencilerinin şiddete bakışı. Türkiye Klinikleri J Psikiyatri Nurs-Special Topics. 2017;3:108-14.
- Ayan S. Şiddet ve fanatizm. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 2006;7:191-200.
- Göldağ B. Öğrencilerin Şiddet Eğilimi Düzeyleri ve Değer Algıları. TÜBAV Bilim. 2015;8:1-15.
- Weir E. Preventing violence in youth. CMAJ. 2005;172:1291-2.
- Özerkmen N, Gölbaşı H. Toplumsal bir olgu olarak şiddet. Akademik Bakış Dergisi. 2012;28:1-19.
- Butchart A, Mikton C. Global status report on violence prevention, 2014. Geneva, WHO, 2014.
- Yüksel A, Engin E, Öztürk Turgut E. Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin incelenmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2015;8(41):834-40.
- Top FÜ, Çınarsoy K, Alagöz H, Aydın Pekdemir E, Kaya B. Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin şiddet eğilimleri ve problem çözme yetenekleri. IV. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi (Uluslararası Katılımlı) Kongre Kitabı, 24-26 Haziran 2010, Samsun, 167.
- Özgür G, Öztürk E, Moradi D. Hemşire Öğrencilerin aile içi şiddet konusundaki görüşleri. III. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi (Uluslararası Katılımlı) Kongre Kitabı, 2009, Düzce/Akçakoca, 150.
- Yıldız T, Önler E, Malak A, Avcıbaş IM, Baç A, Alp R. Nursing students exposed to domestic violence and their perspectives on violence. International Journal of Basic and Clinical Medicine 2014;2(1):1-7.
- Kanbay Y, Işık E, Yavuzaslan M, Keleş S. Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili görüş ve tutumlarının belirlenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2012;1:107-19.
- Tunçel EK, Dündar C, Peşken Y. Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddet konusunda bilgi ve

- tutumlarının değerlendirilmesi. Genel Tıp Dergisi 2007;17:105-10.
18. Kaplan S, Akalın A, Pınar G, Yılmaz T. Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik aile içi şiddet ve aile içi şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik E-Dergisi. 2014;2:26-35.
  19. Can Gürkan Ö. Nursing Students' tendency to aggression and relevant factors. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi 2016;7:87-93.
  20. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Aile içinde Şiddet ve Toplumsal Alanda Şiddet. Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1998.
  21. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020). Ankara, Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2016.
  22. Ergöl Ş, Kürtüncü M. Hemşirelik öğrencilerinin uygulama alanlarında karşılaştıkları şiddet. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2013;3:65-9.
  23. Özpuat F. Hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişki. Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2017;2:151-61.
  24. Subaşı N, Akın A. Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları. Toplumsal cinsiyet, sağlık ve kadın, 2003. Erişim:http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf.
  25. Körükçü Ö, Kayır GÖ, Kukul K. Kadına yönelik şiddetin sonlanmasında erkek işbirliği. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 2012;4:396-413.
  26. Özkazanç A, Yetiş EÖ. Erkeklik ve kadına şiddet sorunu: Eleştirel bir literatür değerlendirmesi. Fe Dergi: Feminist Eleştiri 2016;8(2):13-26.
  27. Kulakci-Altıntaş H, Ayaz-Alkaya S. Parental attitudes perceived by adolescents, and their tendency for violence and affecting factors. J Interpers Violence, 2018;34:200-16.
  28. Kara S, Baş FY, Açıkalm C. Sigara içme davranışları ve etkili faktörler: Tıp ve Diş Hekimliği Fakültelerinin ilk ve son sınıf öğrencileri üzerinde çalışma. Smyrna Tıp Dergisi. 2011;1:16-21.
  29. Koca B, Oğuzöncül AF. İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin sigara, alkol, madde kullanımı, madde kullanımına etki eden etmenler ve aileden aldıkları sosyal desteğin etkisi. Kocaeli Tıp Dergisi. 2011;4(2):4-13.
  30. Beşirli H. Gençlerin alkol tüketim davranışları ve bu davranışlarını etkileyen faktörlerin sosyolojik analizi. Sosyoloji Konferansları. 2007;(35):85-118.
  31. Links between cigarette smoking and other substance Use, violence, and school problems. Erişim: <http://surveydata.wested.org/resources/FACTSHEET-5.pdf> Erişim Tarihi:18.06.2017.
  32. Akçan-Parlaz E, Tekgül N, Karademirci E, Öngel K. Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. Turkish Family Physician. 2012;3:10-6.
  33. Turhan E, İnandı T, Özer C, Akoğlu S. Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik özellikler. Türkiye Halk Sağlığı Dergisi. 2011;9(1):33-44.
  34. Çetinkaya SK. Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. Nesne-Psikoloji Dergisi. 2013;2:21-43.
  35. Ogelman HG, Erten H. 5-6 yaş çocukların sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri ile kardeş değişkenleri arasındaki ilişkiler. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2013;13:153-63.
  36. Erdoğan MY. Öğrencilerin saldırganlık eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmeleri. In International Conference on New Trends in Education and Their Implications. 2010:11-13.